ז [א] שנים שערים היו לבית המוקד אחד פתוח לחיל ואחד פתוח לעזרה א"ר יהודה זה [א] שהיה פתוח לעזרה פשפש קטן היה לו [ב] שבו נכנסין לבלוש את העזרה: ח [א] [ג] בית המוקד כיפה ובית גדול היה מוקף רובדין של אבן וזקני בית אב ישנים שם ומפתחות העזרה בידם [ד] ופרחי כהונה איש כסותו בארץ: ט ומקום היה שם אמה על אמה וטבלא של שיש וטבעת היתה קבוע בה ושלשלת [ג] שהמפתחות היו תלויות בה הגיע זמן הנעילה הגביה את הטבלא בטבעת ונטל את המפתחות מן השלשלת ונעל הכהן מבפנים ובן לוי ישן לו מבחוץ גמר מלנעול החזיר את המפתחות לשלשלת ואת הטבלא למקומה נתן כסותו עליה ישן לו [ג] [ה] אירע קרי באחד מהן יוצא והולך לו במסיבה ההולכת תחת הבירה והנרות דולקין מכאן ומכאן עד שהוא מגיע לבית הטבילה ר"א בן יעקב אומר במסיבה ההולכת תחת החיל יוצא והולך לו בטדי:

הדרן עלך בשלשה מקומות

הר [ו] הבית היה ה' מאות אמה על ה' מאות אמה [ז] רובו מן הדרום שני לו מן המזרח שלישי לו מן הצפון מיעוטו מן המערב מקום שהיה רוב מדתו שם היה רוב תשמישו: ב [ח] כל הנכנסין להר הבית נכנסין דרך ימין ומקיפין ויוצאים דרך שמאל חוץ ממי שארעו דבר שהוא מקיף לשמאל מה לך מקיף לשמאל שאני אבל השוכן בבית הזה ינחמך שאני מנודה השוכן בבית הזה יתן [ג] בלבך ויקרבוך דברי ר"מ א"ל רבי יוסי עשיתם כאילו עברו עליו את הדין אלא השוכן בבית הזה יתן בלבך ותשמע לדברי חבריך ויקרבוך:

לפנים

ו כבר נתבאר שבית המוקד הוא בית גדול בשיעורו והיו בארבע זויות של ארבע אלו הבתים כדמות בתי השינה שיש בטירות המלכים שהוא בית קטן בתוך בית גדול והוא מה שאמר כקיטונות הפתוחות לטרקלין וכבר באמרנו פעמים טרקלין שהוא בית המלכות וקיטון מקום בית השינה שישנים בו ממון הקיץ תרגום קיץ קייטא ולפי שהיו אלו הארבעה לשכות שתים מהם והם אצל העזרה קדש ושתים חול עשו בקרקעיתם ממעל שבכות להבדיל קרקע השתים של הקדש מקרקע שתים של חול ופשפש הוא דבר קטן מפסיק מנוקב נקבים קטנים לפעמים עושים אותו מקנים ונקרא מבעאב בל' ערב אבל ההמון ולפעמים עושין מעצים ונקראים אצלנו שבכות ולפעמים עושים בדים על אותו הצורה מאיזה דבר שיהיה והוא נקרא פשפש ולפיכך אין אנו צריכין לבאר שם זה פעם אחרת להבא וכבר הקדמנו אותו בשלישי מתמיד: ומה שאמר לשכת הטלאים היתה במקצוע צפונית מערבית ונתן אותן בכאן מערבית דרומית ותרצו קושיא זו בתלמוד (יומא דף יז.) ואמרו דקאי בצפון ומחזיא בדרום דקאי בדרום ומחזיא בצפון ומסתברא דמערבית דרומית הוי קיימא וענין זה הוא שהיתה נתונה בבית המוקד עצמו מערבית דרומית וכמו שזכר כאן וכשמסערין מקומה לנגד העזרה תהא מן העזרה צפונית מערבית כמו שזכר בתמיד (דף ג.) כשנתן אותם בלשכה זו והוא בעזרה והואיל והדבר כן אז תהא לשכת עושים לחם הפנים שהיא רביעית ללשכת הטלאים כמנין תמיד כמו שזכר שם דרומית מזרחית מבית המוקד כמו שזכר כאן ואני ידעתי שאין מביאים זה [י] (בגמרא) אלא מראיתו בצורה וזו היא צורת מקום בית המוקד בעזרה וצורת הארבע לשכות שבו והסתכל בצורה ומה שכתוב בה ויתבאר לך כלל מה שכתוב כאן וזו היא הצורה (א) ומבואר הוא שהלשכה הנקראת בתמיד לשכת החותמות היא שגנזו בה בני חשמונאי אבני מזבח והלשכה שיש בה מדורת האש ששם מתחמם מי שטבל כמו שנתבאר בתחלת תמיד היא נקראת בשלישי מתמיד לשכת בית המוקד והוא שאמר כאן עליה שבה יורדין לבית הטבילה ודע זה: ז כבר זכרנו בתחלת תמיד שמבית המוקד היו נכנסים למפתח העזרה כל יום והיו נכנסין על פתח קטן וכבר ציירנו בצורה זו שהקדמנו השני פתחים אחד בדרומו לצד צפון העזרה ואחד בצפונו לצד החיל כמו שהוא מבואר בצורה: ח לפי הנראה ממשנה זו שהיו צריכים מפתחות לסגור הדלתות והיו מנעולי דלתותיהם בלי ספק דומים למנעולים הנקראים בלשון ערבי אקפ"ל אלול"ב ובלע"ז קאדיי"ש דטורנ"ו שעושים אותם אצלנו ואינם נסגרים אלא במפתחותיהם שבהם נפתחים וכבר זכרנו פי' הלכה זו בתחלת תמיד: ט רבי אליעזר בן יעקב אומר שאינו חוזר טבול יום זה לבית המוקד אלא יוצא להר הבית לפי שטדי הוא השער הצפוני משערי הר הבית כמו שזכרנו כבר בפרק זה. ואין הלכה כרבי אליעזר בן יעקב: הדרן עלך בשלשה מקומות

הר הבית וכו'. אמרו שהעזרה לא היתה באמצע הר הבית אלא היה הרוחק שיש בין חומת הר הבית ובין חומת העזרה לצד דרום יותר מן הרוחק שיש ביניהן מצד המזרח והרוחק ממזרח יותר מהצפוני והצפוני יותר מן המערבי והנני מצייר עכשיו זה ואצייר החיל והסורג ועזרת הנשים הנזכרת בכאן בפרק הזה כדי שתהא צורה אחת ולא נצטרך להרבות צורות וזו היא צורת זה (ב): ב פירוש [ג] זה כגון מי שנכנס על שער שושן הבירה אינו הולך לצד שער חולדה אלא לצד שער טדי וכן תקיש לכל הנכנס על שער מהשערים. וענין כאילו עברו עליו את הדין שעברו חק וענינו אין חוששין לדיינים אלא פוסקין עליו שמתא ונתחייב אללם נדוי ודברי רבי יוסי אמת:

כשאדם

הר הבית היה כו'. הר המוריה שעליו הבית בנוי רובו מן הדרום רובו של בנין בדרום ההר שבדרום ההר היה רוב תשמיש העזרה (א): [ו] לא מן המזרח. פחות מן הרוב במזרח שתשמיש המזרח מועט מתשמיש הדרום ותשמיש הצפון פחות משל מזרח ומועט שבכולם במערב שאין תשמיש היכל כל כך ולפי מגמגם בלשון: ב מה לך מקיף לשמאל. שואלין לו וזה משיב שאני אבל והם עונין השוכן וכן שאני מנודה: ג [ח] לפנים ממנו. מכותל חומת הר הבית: סורג גבוה י' טפחים. מקלעות עלים כגון לט"ש ארוגות זו על גב זו באלכסון כעין שמסרגין את המטות: י"ג השתחואות. על הגם שזכו לגדולה: לפנים ממנו. מן הסורג: החיל י' אמות. עשר אמות רחבה מן הסורג לחיל מדלא קתני הכא גבוה כדקתני בסורג שמע מינה אורך ורוחב קא חשיב וגובה לא נתנו שיעור דתנן לקמן כל הכתלים שהיו שם גבוהים חוץ מכותל מזרחי שבו הכהן השורף את הפרה מכוין ורואה פתחו של היכל בשעת הזאת הדם ואם לא היה נמוך כותל מזרחי זה של החיל לא היה [י] מלינו רואה מעל גבי פתח היכל כדמפרש ביומא (דף טז.): ושתים עשרה מעלות היו שם: ושלחה. מסך שלה ופעם אמר רבי החיל עשר אמות גובה כותלו (ב) ומוסב על גובה הכותל הסורג: חוץ משל אולם. שתים עשרה מעלות שבין אולם ולמזבח שנינו לקמן ושלשה אמה: (על) כל הפתחים כו' חוץ משל אולם. שרוחבו עשרים אמה ברוחב הבית וגובהו ארבעים אמה: היו להן שקופות. שיפין עשויין בנין לשם הקשת הדלת ואפילו בשל אולם שאין בו דלת היו שקופות מזוזות לעצמן אלים וסיפים כל אורך הדלת: חוץ משל טדי. שאין בו בנין קף: ב' אבנים מונחות זו על גב זו. באחד מקוק אלי הפתח משקוף העליון ומקק אלי מזוזה מכאן ומקק אלי מזוזה מכאן ובאחד מקוק מפתן התחתון ואלי מזוזה מקוקה מכאן ואלי מזוזה מקוקה מכאן: מוטות. לא ידעתי לשונו: שנעשה בהן נס. מפורש ביומא (דף לח.): מצהיב. קריל"ש מהב: ד מן הכותל המזרחי. של החיל שהיה נמוך כעשר אמות לראות מעליו פתחו של היכל במסכת יומא (דף טז.): ה עזרת נשים. היא חומת העזרה החיצונה והמקום קרוי כן: היה קל"ה על קל"ה. והכל פנוי אבל גדולה חוץ מכד' מקצועותיה של ארבעים כל אחת ואחת ואיני יודע אם מרובעות היו אבל של יחזקאל היו ארבעים אורך ושלשים רוחב ולסוף קל"ה אמות היתה חומה והבדילה בין עזרת נשים לעזרת ישראל מלבד ט"ו מעלות העולות מתוכה לעזרת ישראל כמפורש: ולא היו מקורות. הלשכות האלה אלא כמין אורות הן: וכן הן עתידות להיות. (ג) של יחזקאל לעתיד לבא אורות בלא תקרה כדי לבשל בתוכן את זבח העם שלמי התודה ואיל נזיר ככתוב במשנה. ויוציאני אל החצר הפנימית היא עזרת ישראל אל החצר החיצונה היא עזרת נשים וחומה גבוהה היתה שם בין שתי שערים אלים ואולמים כמו שכתוב אלא שאינן מקורות ואומר אני מה לשון קטורות מקטרן תרגום קיטור. העשן של המבשלים עולה למעלה שאין על גביהן תקרה היא מרפסת המהלכת סביב כל החצר החיצונה ללשכות אל הרצפה כמקרא מפורש ולימדנו קטורות שעל אותן מקצועי החצר פוסקת אותה הרצפה כדי להעלות עשן למעלה: היא היתה לשכת המצורעים. ששם היו טובלין תיכף להכניס ידיהם לבהונות להזות עליהן מדם האשם והשמן שכל הנכנס לעזרה טעון ביאת מים והלשכה לא נתקדשה: וחלקה היתה. כל חומת העזרה החיצונה פנויה מכולם בראשונה ולבסוף הקיפוה כסיסטרא דיזין וגזוזטראות נעלו בחומה ובנו עליה תקרה ומרפסת לאורך שמחת בית השואבה המפורש בסוכה שלא יתערבו שם אנשים ונשים: מתוכה. מעזרת נשים לעזרת ישראל: שמדים בשיר. לוים

בתחלת

עין משפט
נר מצוה

י א מיי' פ"ה מהלכות בית הבחירה הל' ט:
יא ב מיי' פ"ו מהלכות תמידין ומוספין הל"א:
יב ג מיי' פ"ה מהל' בית הבחירה הל' ה:
יג ד מיי' שם הל' ו:
יד ה מיי' שם פ"ה הלכה יא:
א ו מיי' שם הלכה א:
ב ז מיי' שם הלכה ו:
ג ח מיי' שם פרק ז הלכה ג:

◆

פי' הרא"ש

הפנים דכי מני נמי דרך שמאל הויא להם הפנים שהוא רביעית לה במקצוע דרומית מערבית כיון דלשכת הטלאים במערבית צפונית ופריך התם והאמר מר כל פינות שאתה פונה לא יהא אלא דרך ימין ומשני ה"מ מעבודה אבל הכא הושבנא בעלמא הוא. והא דלא פריך התם דהכא תנן במזרחית צפונית בה גנזו בית חשמונאי [אבני המזבח] צפונית מערבית בה יורדין לבית הטבילה והתם קרי להו לשכת החותמות ולשכת בית המוקד וי"ל דהתם קרי להו בשם עיקר תשמישן והכא קאמר דגם אלו דברים עשו להם ותימה אמאי לא משני בלחם הפנים אקצויי מקציא מאן דאתי מדרום לצפון מחזיא ליה מזרחית צפונית ומאן דאתי מצפון לדרום מחזיא ליה דרומית מזרחית וי"ל דלשכת בית המוקד היה בה תשמיש רב והיתה גדולה אבל לשכת לחם הפנים היה בה תשמיש מעט ולא היתה גדולה ולא שייך בה למימר אקצויי מקציא: ז פשפש. (כין) שער קטן עומד תוך שער גדול: לבלוש את העזרה. לחפש אם חסר כלום כדתנן בפ"ק דתמיד [דף כו:]: ח רובדין של אבן. בפ"ק דתמיד [שם] [רובדין אלו ניהו] גזרתא דאצטוותא דמפקא לאצטוותא פי' מעלות היו בחומה מאבני גזית שהיו בולטים [על ידם] לאצטוונות רצפת מחוקצת לישן שם: ומפתחות העזרה בידם. כרשותן כמפרש ואזיל: ט ומקום היה שם אמה על אמה וטבלא של שיש. כל הבית היה מרוצף באבני שיש מחוברות בטיט ושיש אבל טבלא זו שהיא אמה על אמה לא היתה מחוברת והיה תחתיה חלל וטבעת היתה בה קבועה מלמעלה להגביה את הטבלא כדי ליטול את המפתח ולמטה כלפי הקרקע היתה שלשלת תלויה בה ובאותה שלשלת פי' מחבר כל המפתחות: הגביה הטבלא בטבעת. כלומר עם הטבעת הקבועה בה: ובן לוי ישן לו מבחוץ. מחוץ לשער בהר הבית: במסיבה. כגון תחת הקרקע: תחת הבירה. ברים יומא [דף ב.] ופרק טבול יום [דף קד:] רבי יוחנן וריש לקיש חד אמר מקום בהר הבית ובירה שמו וח"א כל הבית קרוי בירה: תחת החיל. סמוך לשער הטדי שבצפון ובערוך פי' יוצא והולך בטדי א) בהר הבית שנקרא טדי:

הדרן עלך בשלשה מקומות

מסורת הש"ם

א) תמיד כה:, ב) [תמיד כה:], ג) [נ"ל בלבם וכ"א במשנה שבמשניות], ד) נ"ל לו, ה) שייך לדף שאחר זה, ו) נ"ל מלי, ז) נ"א מהרה וכ"ה בדפוס נאפולי.

◆

הגהות הב"ח

(א) בפי' הר"ש ד"ה הר הבית וכו' שהעזרה הס"ד ואח"כ מ"ה שני לו מן המזרח: (ב) ד"ה וי"ב מעלות וכו' ומוסב. נ"ב האי דקאמר עשרה אמות: (ג) ד"ה וכן הן עתידות להיות כמו של:

◆

שיטה מקובצת

א] זה שהוא תיבת שהיה נמחק: ב] ושלשלת המפתחות היתה קבוע בה: ג] פי' כשנכנס משער שושן הבירה:

הר הבית היה ת"ק אמה על ת"ק אמה. נקרא הר על שם נכון יהיה הר בית ה' בראש ההרים והיתה היקף הר הבית ת"ק אמה על ת"ק אמה מרובע וגו היו החיל ועזרת נשים והעזרה וההיכל ורמז לת"ק [שמות כו] אורך החצר מאה באמה ורחב חמשים בחמשים מלמד שנאמר המשכן א' מהלך חמשים שבהר הבית כולו חלוק ת"ק על ת"ק והרצועות נ' על נ' יהיו ק' רצועות של נ' על נ' הרי חצר המשכן א' מחמשים מהר הבית: ורובו מן הדרום. רוב בנין הלשכות היו בדרומו של ת"ק על ת"ק והיינו דכתיב ביחזקאל [מ'] ויניחני אל הר גבוה מאד ועליו כמבנה עיר מנגב שהיה מבונה הבנין עליו מנגב כהסיה דרש"י ב) פ"ק דסוטה ותבנין שבע שנים נבנתה הא דכתיב [תהלים מח] ירכתי צפון קרית מלך רב לפי שמקום שחיטת קדשי קדשים בצפון: שני לו מן המזרח. כמו שני למלך שהוא שפל ממנו וכך לא היתה המזרח מבונה כמו הדרום וכן הצפון שפל מן המזרח והמערב מן הצפון: שם היה רוב תשמישו. כי בחדרים והלשכות היו משתמשים: ב כל הנכנסין להר הבית נכנסין דרך ימין. כשהוא נכנס להר הבית אם יש לו עסק בהר הבית ואותו מקום שצריך לילך שם אם הוא פונה לשמאלו הוא קרוב לאותו מקום אין רשות לפנות לשמאלו כדי להתקרב לאותו מקום אלא צריך לפנות דרך ימין ולהקיף עד שיגיע לאותו מקום ואז יוצא דרך שמאל לביאתו אבל כל הילוכו רק ימין אף ביאתו ויציאתו במלאכת המשכן ילפינן לה מקרא מצלפה פונים מזרחה [מ"א ז'] שאין ת"ל פונים ד' פעמים אלא כל פינות שאתה פונה בעזרה ובהר הבית פונים לימין [יומא יז:] לראם סמוגה פונים לימין: שהוא מקיף לשמאל. כשנכנס להר הבית פונה דרך שמאל ושואלין [אותו] למה מקיף לשמאל והוא אומר שאני אבל: עשיתן כאילו עברו עליו את הדין. כאשר אתה אומר שיתן בלבם לקרבו משמע דשלא כדין רחקוהו ומתפללין שיהפוך את לבם לקרבו ואינו כן כי בדין נדוהו והקרוב תלוי בו שיכניע את לבו לשמוע לדברי חביריו ויקרבוהו ועל זה ראוי להתפלל:

לפנים

חשק שלמה על פי' הרא"ש א) בערוך איתא שער הצפוני נקרא טדי וכו'. ב) נ"ל פ"ו דף לד: ושם פירש"י מבונה לשון אבנה מתנה כלומר מיושבת.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com